

Wereldleiders herdenken einde Eerste Wereldoorlog

In onder meer Frankrijk, België en het Verenigd Koninkrijk werd dit weekend het einde van de Eerste Wereldoorlog (WO I) herdacht. Op 11 november 1918 werd namelijk de wapenstilstand van deze oorlog getekend. Bij de herdenking waren tientallen staatshoofden en regeringsleiders aanwezig, onder wie de Amerikaanse president Trump, de Russische president Poetin, en ook premier Rutte. 'Oude demonen verschijnen opnieuw', waarschuwde Macron bij de herdenking.



Foto: Christophe Petit Tesson (ANP)

De Franse president Macron (rechts) bij de herdenking in Parijs

Waarom brak WO I uit?

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918), ook wel bekend als 'de grote oorlog', wordt de eerste moderne oorlog genoemd: legers maken voor het eerst op grote schaal gebruik van tanks, bommenwerpers, gifgas en onderzeeërs. Er zijn honderden redenen voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914, maar de meeste komen erop neer dat de Europese grootmachten en hun leiders bang zijn voor elkaar. Het is de tijd van het nationalisme: om zo groot en sterk mogelijk te worden, breiden landen hun leger en vloot uit. Omdat iedereen dit doet, verkeert iedereen steeds in grote onzekerheid. Daarom zoeken landen naar bondgenoten. In verdragen spreken zij af elkaar te steunen als een van hen wordt aangevallen. Bijna de hele wereld raakt tijdens de oorlog verdeeld tussen twee allianties.

Het begin

Het letterlijke startschot van de Eerste Wereldoorlog is de moord op de Oostenrijks-Hongaarse (toen nog één land) kroonprins Franz Ferdinand, in Sarajevo. Vanaf dat moment loopt de spanning hoog op, en na een maand van politiek gesteggel stort alles in elkaar. Oostenrijk verklaart Servië de oorlog. De Russische tsaar Nicolaas II beschouwt de Serviërs als broedervolk en mobiliseert zijn leger. De Duitse keizer Wilhelm II probeert de tsaar op andere gedachten te brengen, maar dit mislukt. Daarop verklaart Duitsland de oorlog aan Rusland. Frankrijk, een bondgenoot van Rusland, mobiliseert zijn leger. Duitsland verklaart daarop ook de oorlog aan Frankrijk en legt België een ultimatum op: alleen als het leger een vrije doortocht krijgt, wordt de neutraliteit van de Belgen gerespecteerd. België weigert. Als het Duitse leger een dag later België binnenvalt, verklaart het Verenigd Koninkrijk (dat België neutraliteit had gegarandeerd) Duitsland de oorlog. Binnen een week zijn alle Europese grootmachten met elkaar in oorlog. Nederland blijft tijdens WO I neutraal.



Soldaten in loopgraven

Loopgraven

De Duitsers willen Frankrijk in de rug aanvallen, via België en Noord-Frankrijk. Na een snelle overwinning op Frankrijk zou het Duitse leger dan al zijn energie kunnen steken in de oorlog aan het oostfront, tegen Rusland.

Dit plan mislukt faliekant. De Belgen, die zichzelf neutraal hadden verklaard, weigeren Duitsland de vrije doortocht en bieden onverwacht felle tegenstand. De Duitse opmars wordt vertraagd. Nadat de Fransen en de

Engelsen de Belgen te hulp schieten, komt de oorlog aan het westfront zelfs helemaal vast te liggen. Soldaten komen geen meter meer vooruit en graven zich in. Jarenlang vechten ze vanuit kilometerslange loopgraven tegen elkaar. Het is er de hel op aarde: slaapgebrek, kou, regen, honger, dorst, modder, ratten en de stank van uitwerpselen en ontbindende lijken zijn misschien wel de ergste vijanden van de soldaten. Berucht zijn ook de Duitse (en later ook geallieerde) aanvallen met de chemische stof mosterdgas, die door kleding heendringt en tientallen soldaten in één keer kan verwonden.

Het einde

50 In augustus 1918 beseft de Duitse legerleiding dat een overwinning er niet meer inzit en in oktober dient Duitsland een verzoek tot wapenstilstand in, waarna deze op 11 november wordt getekend in een treinwagon in het bos van Compiègne (Noord-Frankrijk). Naar schatting zijn in totaal zeventien miljoen burgers en soldaten om het leven gekomen in de Eerste Wereldoorlog.

Gevolgen WO I

55 In het Verdrag van Versailles (1919), waarin de vredesbepalingen na WO I worden vastgelegd, wordt de Volkenbond opgericht, een internationale organisatie die 'een einde aan alle oorlogen' moet maken. De Volkenbond mislukt grotendeels, maar de gedachte dat oorlog voorkomen kan worden door beslissingen over te hevelen van nationale regeringen naar internationale organisaties ligt wel aan de basis van de Verenigde Naties en de Europese Unie.

60 Duitsland krijgt de volledige schuld van de oorlog in de schoenen geschoven. Het land moet zich ontwapenen en grondgebied inleveren en wordt bovendien gedwongen tot absurd hoge herstelbetalingen, met economische rampspoed tot gevolg. Onder andere Adolf Hitler gebruikt de onvrede onder het volk om in 1933 aan de macht te komen, met alle gevolgen van dien. De basis voor de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) is dus eigenlijk al na WO I gelegd.

65 Lessen uit het verleden voor de toekomst

Tijdens de herdenking van het einde van WO I afgelopen weekend gaf de Franse president Macron, die zelf heilig gelooft in internationale samenwerking, een toespraak waarin hij niet alleen de gevallen van WO I eerde, maar tegelijkertijd waarschuwde voor nationalisme, toen en nu. 'Er is nu 73 jaar vrede in Europa', zei Macron. 'En het is vrede, omdat wij willen dat er vrede is. Dus is de boodschap: als wij recht willen doen aan de offers van al die soldaten, moeten we nooit toegeven aan onze zwakste instincten of aan pogingen ons te verdelen.' De president riep op tot 'een strijd voor de vrede'.

Bron: www.nos.nl, <https://npofocus.nl/artikel/7631/waarom-was-de-eerste-wereldoorlog-zo-verschrikkelijk>, *de Volkskrant* 12 november 2018.